

Η σημασία της καθυστέρησης

Nikos Βέτσας

Παρατηρώντας την πολύ σημαντική καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της τρέχουσας αξιολόγησης, αλλά συνυπολογίζοντας ότι στο ελληνικό πρόγραμμα έχουν υπάρξει καθυστερήσεις σχεδόν από την έναρξή του, σχηματίζει κανείς την εντύπωση πως ο χρόνος αντιμετωπίζεται ως ένα ιδιαίτερα σχετικό μέγεθος. Ίσως, για τις πλευρές στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης, ένα ή δύο χρόνια πάνω-κάτω στις εξελίξεις μπορεί να μη θεωρούνται και τόσο σημαντικά. Η αντιμετώπιση όμως αυτή έχει αποδειχτεί στην πράξη ιδιαίτερα επιβλαβής – εκτός βέβαια αν κάποιος έχει συμφέρον η ελληνική οικονομία να παραμένει στάσιμη.

Ακόμα και αν ξεχάσει κανείς – που σίγουρα δεν το δικαιούται – το ιδιαίτερα βαρύ κόστος της στασιμότητας για τους ανέργους και τους άλλους πολύ αδύναμους στη χώρα,

η αίσθηση ότι δεν είναι και επείγον να κλείνουν οι εκκρεμότητες δηλητηριάζει και κάθε άλλη απόφαση στην ελληνική οικονομία. Αν όσοι διαπραγματεύονται κεντρικά τις τύχες της οικονομίας, δεν σηματοδοτούν ότι η μόνη αποδεκτή επιλογή είναι να δρομολογηθεί άμεσα μια αναπτυξιακή δυναμική, πώς μπορεί να αναμένεται ότι τα νοικοκυριά δεν θα αναζητούν με αγωνία κατεύθυνση ή ότι θα υπάρξουν επενδύσεις;

Σχηματίζεται βέβαια το τελευταίο διάστημα η αίσθηση πως τα χρονικά περιθώρια, όσο σχετικά και να είναι, εξαντλούνται. Η δραματοποίηση και η έκφραση σύγχυσης για τις προοπτικές δεν είναι άσχετες με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις. Κυρίως όμως αντανακλούν μια αμφίπλευρη έλλειψη αποφασιστικότητας και την εντύπωση ότι μια γραμμική προβολή του πρόσφατου παρελθόντος μπορεί να είναι αποδεκτή. Αυτή την άποψη φαίνεται ότι ασπάζονται όσοι θεωρούν ότι η ελληνική οικονομία δεν έχει ανάγκη από δομικές αλλαγές. Ότι, λίγο-πολύ, λειτουργούσε ικανοποιητικά πριν από την κρίση και πως η επίδραση των τομών στη δομή της θα είναι αρνητική – άρα όσο καθυστερούν, κέρδος είναι. Στη ίδια κατεύθυνση κινούνται και όσοι πιστεύουν ότι μπορεί η ελληνική οικονομία να έχει ανάγκη από μεταρρυθμιστικές τομές, όμως στην πραγματικότητα αυτές δεν είναι εφικτές, παρά μόνο ίσως υπό το κράτος του φόβου και με άμεσες απειλές. Η αλήθεια όμως είναι μάλλον διαφορετική.

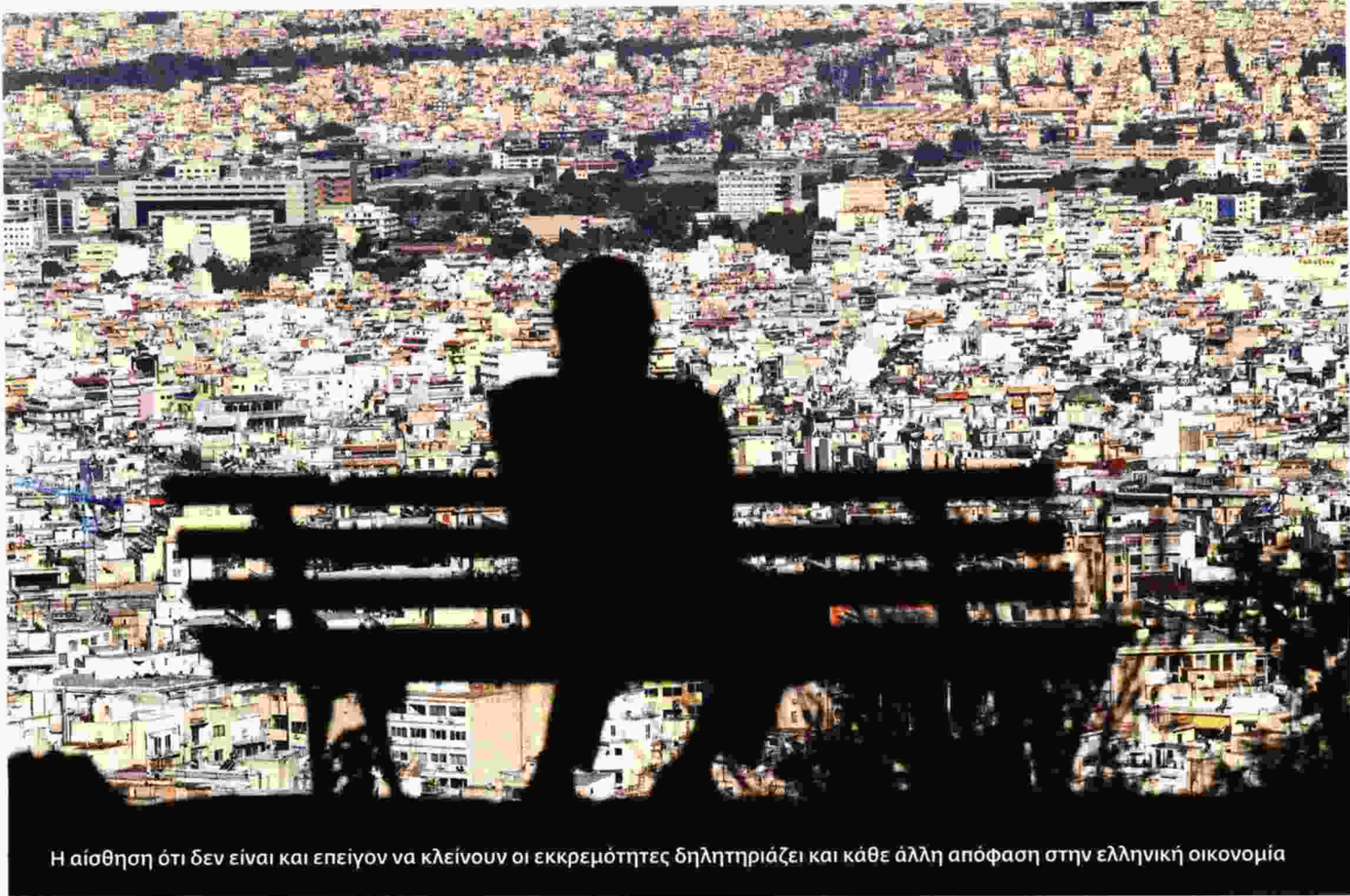
Η ελληνική οικονομία έχει ακόμη ανάγκη από δομικές μεταρρυθμίσεις, ιδίως από αυτές που θα αυξάνουν την αποτελεσματικότητα της διοίκησης και του δημόσιου τομέα και θα μειώνουν το βάρος τους στην παρα-

γωγική διαδικασία και την υπερβολική επιβάρυνση όσων επιχειρούν και εργάζονται εντός των κανόνων. Σημαντικές μεταρρυθμίσεις έχουν γίνει από τις αρχές του προγράμματος και η άρνηση αυτού του γεγονότος είναι άδικη όσο και επικίνδυνη. Όμως επιπλέον πρόοδος πρέπει να γίνει σε πολλούς επιμέρους τομείς, ενώ ταυτόχρονα η θετική επίδραση μόνο λίγο έχει φανεί ακόμη λόγω της καταλυτικά αρνητικής επίδρασης που είχε, και εξακολουθεί να έχει, η αβεβαιότητα στις επενδύσεις.

Η θετική πορεία της ελληνικής οικονομίας στα επόμενα χρόνια αναγκαστικά θα στηρίζεται σε δύο συνθήκες: προσήλωση σε πολιτικές που σταδιακά θα αυξήσουν την παραγωγικότητα και το ξεκαθάρισμα της προοπτικής ότι το δημόσιο χρέος δεν θα επιβαρύνει υπερβολικά την οικονομία στο μέλλον. Υπό αυτή την οπτική, η πρόσφατα διατυπωμένη θέση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, για την ανάγκη ενός αξιόπιστου προγράμματος εμβάθυνσης μεταρρυθμίσεων με ταυτόχρονη μείωση της πραγματικής επιβάρυνσης του δημόσιου χρέους πρέπει να κρίνεται ως θετική.

Φαίνεται όμως ότι η αίσθηση ότι επίκεινται εξελίξεις στις πολιτικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ως αντανάκλαση και των εξελίξεων στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις ΗΠΑ, μπορεί να οδηγήσει σε στάση αναμονής. Ίσως αυτό να είναι κατανοητό από την πλευρά ορισμένων ευρωπαϊκών κρατών, που ίσως συνυπολογίζουν τον εκλογικό τους κύκλο ενώ, ταυτόχρονα, αναλογίζονται την ανάγκη εμβάθυνσης των κοινών οικονομικών πολιτικών, μαζί με τις σχετικές πολιτικές δυσκολίες. Όμως δεν είναι κατανοητό από την ελληνική πλευρά. Αν, όπως είναι

Είτε με το ΔΝΤ πλήρως εντός του προγράμματος ή μόνο ως επόπτη, η στόχευση πρέπει να είναι ξεκάθαρη: πρόσβαση στις αγορές, προσήλωση στο άνοιγμα της οικονομίας ώστε να προσελκύει νέα εργασία και επενδύσεις

Η αίσθηση ότι δεν είναι και επείγον να κλείνουν οι εκκρεμότητες δηλητηριάζει και κάθε άλλη απόφαση στην ελληνική οικονομία

πολύ πιθανό, υπάρξει απόπειρα επιτάχυνσης της εμβάθυνσης κοινών πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο (όπως στα δημοσιονομικά και τραπεζικά), η Ελλάδα δεν πρέπει να επιτρέψει να θεωρηθεί ότι απέχει σημαντικά από το κατάλληλο επίπεδο εκκίνησης. Αν, από την άλλη, παρατηρηθούν φυγόκεντρες τάσεις και έλλειψη συντονισμού, η χώρα έχει έναν λόγο

παραπάνω να έχει καλύψει έγκαιρα το απαραίτητο έδαφος, αλλιώς θα βρεθεί εκτεθειμένη και ευάλωτη. Σε κάθε περίπτωση, η χρονοτριβή έχει βαριά επίπτωση στην οικονομία, και καμία απολύτως θετική επίδραση. Είτε με το ΔΝΤ πλήρως εντός του προγράμματος ή μόνο ως επόπτη, είτε αργότερα με την όποια προοπτική επέκτασης του προγράμματος, η

στόχευση πρέπει να είναι ξεκάθαρη. Αλλωστε και όταν η οικονομία αποκτήσει πρόσβαση στις αγορές, δεν θα μπορεί να αντλήσει χρηματοδότηση και να κινηθεί ανεξάρτητα, εκτός αν επιδεικνύει συστηματικά δημοσιονομική αξιοπιστία μαζί με προσήλωση στο άνοιγμα της οικονομίας ώστε να προσελκύει νέα εργασία και επενδύσεις. Αυτές όμως είναι ακριβώς και οι

δύο απαραίτητες συνθήκες που μπορούν να οδηγήσουν σε ευημερία των Ελλήνων πολιτών. Εάν η κατεύθυνση είναι ξεκάθαρη, τότε η καθυστέρηση από όλους τους εμπλεκόμενους είναι επιβλαβής και μη εξηγήσιμη.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.